

จรรยาบรรณและวินัยตามระเบียบประเพณีของครู	คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมรอง
9. สุภาพเรียบร้อย ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี แก่ศิษย์ รักษาความลับของศิษย์ ของครูรวมงาน และของสถานศึกษา	1. สุภาพเรียบร้อย	1. ประพฤติตนได้ เหมาะสม 2. ไม่เปิดเผยความ- ลับของศิษย์ ของ ครูรวมงาน และ ของสถานศึกษา	1. กิริยาท่าทางสุภาพเรียบร้อยเหมาะสม กับกาลเทศะ 2. แต่งกายเหมาะสมและถูกต้องของ ตามระเบียบ 3. วาจาสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับ กาลเทศะ 1. ไม่เปิดเผยความลับของศิษย์ ของ ครูรวมงาน และของสถานศึกษา
10. รักษาความสัมพันธ์ที่ระหวางครู และช่วยเหลือกัน ในหน้าที่การงาน	1. สามัคคีในการ ทำงาน	1. ช่วยเหลือกันใน หน้าที่การงาน	1. มีการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม 2. ทำงานประสานสัมพันธ์กัน โดยยึด เป้าหมายของกลุ่ม

จรรยาบรรณและวิสัยตามระเบียบประเพณีของครู	คุณลักษณะ	พฤติกรรมหลัก	พฤติกรรมบงช
	2. มีมนุษยสัมพันธ์	2. นำเพื่อนให้เป็น ประโยชน์แก่ สถานศึกษาและ ชุมชน	พฤติกรรมบงช 1. เข้าร่วมกิจกรรมของสถานศึกษาและ ชุมชน 2. ให้ความแนะนำแก่สถานศึกษา และให้ ความช่วยเหลือแก่ชุมชน 3. ไม่ทำลายสาธารณสมบัติ 1. ช่วยเหลือเกื้อกูลและเอื้อเฟื้อกัน 2. ไม่สร้างปัญหาให้แก่เพื่อนร่วมงาน 3. ยิ้มแย้มแจ่มใส มีอารมณ์ขัน 4. กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อ ประชาประโยชน์

จรรยาบรรณของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้

(1) ชาวซึ่งถึงนโยบาย อำนาจหน้าที่ และกิจการของสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ มีแผนการดำเนินงาน หมั่นเอาใจใส่ ปรับปรุงสถานศึกษา หรือหน่วยงานของตนให้ดีขึ้นและทันสมัยอยู่เสมอ

(2) หมั่นศึกษาหาความรู้ในการบริหารและปรับปรุงตนเองอยู่ทุกระยะ จัดให้มีระบบการศึกษากับผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชา ครูอาจารย์ นักเรียน นักศึกษา อย่างมีระเบียบและประสิทธิภาพ รู้จักใช้คนให้เหมาะกะกับงาน ท้องคืดตามผลงานอยู่เสมอ หากพบข้อบกพร่องอย่างไรทงรีบแก้ไข รู้จักพิจารณาว่าค่าความสำคัญของงาน งานไหน คำนทงรีบทำก่อน หมั่นอบรมผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชาให้มีความสามารถในการทำงาน

(3) เป็นผู้มีความซื่อสัตย์สุจริต มีพรหมวิหารธรรม มีความยุติธรรม เป็นคนตรง เป็นคนใจกว้าง และใจหนักแน่นทอสภาทการณและคำพูดที่ซัดแย้งหรือไม่เป็นมิตร เป็นผู้ทีกล้ายอมรับผิด ไม่เป็นคนหูเบา พังความเห็นของทุกฝ่ายทุกทานก่อน แล้วจึงสั่งการหรือปฏิบัติงานใด ๆ ไม่เป็นคนเชื่อข่าวลือหรือคำบอกเล่า

(4) เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม และสนับสนุนผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชาให้มีความคิดริเริ่มควย คอยกระตุ้นและสนับสนุนให้ผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชาแสดงความคิดเห็น และหาทางปรับปรุงงานของสถานศึกษาหรือหน่วยงานของตนให้ดีขึ้นเสมอ สนใจ และเอาใจใส่ ในความเป็นอยู่ของผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชา รู้จักยกย่องชมเชยผู้กระทำดี และควรทำทอนหน้าผู้อื่นเมื่อมีโอกาส เมื่อจะทหรือวาทกล่าวผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชา หรือครูอาจารย์ ทงทำเงียบ ๆ อยาให้ใครไคยบิน แสดงใหญ่ใ้ต้งคัมภีร์วิชาเห็นว่าความก้าวหน้าของเขาขึ้นอยู่กับผลของการปฏิบัติงานมากกว่าสิ่งใด ให้เกียรติแก่ผู้ที่เสนอความคิดเห็นหรือวิธีการไว้ ไม่อ้างเอาความคิดเห็นหรือวิธีการของผู้อื่น หรือผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชาว่าเป็นของตน

(5) ขยันขันแข็งในการงาน อุทิศเวลาแก่หน้าที่การงาน ไม่เป็นคนโลเล หรือเปลี่ยนใจบ่อย ๆ เป็นผู้สั่งที่คิและอำนวยการที่คิ เป็นผู้นำของผู้ใ้ต้งคัมภีร์วิชา ครูอาจารย์ และนักเรียน นักศึกษา มีใจห่าแบบถือแสดคุมอยู่ข้างหลังและประพฤคิตนให้เป็น

ตัวอย่างที่ก็แก่ผู้ใดบังคับบัญชา ครู อาจารย์ และนักเรียน นักศึกษา ในทุกทาง
ทุกเวลา (ชำเลื่อง วุฒิจันทร์, 2524 : น. 120)

2. จรรยาบรรณของนักเรียน (กิริติ บุญเจือ, 2534 : 99)

1. พึงหาโอกาสเรียนรู้ให้เข้าใจวิธีการใช้เหตุผลและขอบเขต
ของเหตุผลโดยเร็วที่สุดตามระดับของวัย

2. พึงยอมรับทุกอย่างด้วยเหตุผล พึงรับพิจารณาความคิดทุก
อย่างที่มีเหตุผลด้วยความเคารพ แม้ตนเองจะยังไม่เห็นด้วยกับเหตุผลนั้น

3. พึงเคารพความคิดที่มีเหตุผลของตนเองและของคนอื่นทุกคน
ในทางปฏิบัติ พึงหาทางประนีประนอมความคิดเห็นต่าง ๆ เพื่อหาทางสายกลาง
ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องได้บ้างเสียสละบ้าง

4. พึงถือว่าการเรียนมิใช่เป็นการกอบโกยหาวิธีใ้เปรียบคนอื่น
ในสังคม แต่การเรียนคือการสร้างบุคลิกภาพ จึงไม่พึงแข่งขันและกีดกันซึ่งกันและกัน

5. พึงถือว่าชีวิตในโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตจริง ไม่ใช่
ชีวิตชั่วคราวในรั้วโรงเรียน

6. พึงสร้างสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมอุดมการณ์ที่จะต้อง
ปรับปรุงแก้ไขให้ทันสถานการณ์อยู่เสมอ

7. พึงมีความสุจริตในการทำบ้านและในการสอบ

8. พึงถือว่าเกียรติอยู่เหนือผลประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

9. พึงฝึกนำใจนักกีฬาในการแข่งขันทุกประเภท

10. พึงให้เกียรติครู และเพื่อนเสมอ

11. พึงถือว่าสิทธิจะต้องควบคู่กับหน้าที่และความรับผิดชอบเสมอ

3.3 ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครู (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2526 : 20 - 21)

ในความหมายของปรัชญาจักรว่าเป็นแนวอุดมคติในการดำเนินงานใด ๆ โดยใช้ปรัชญา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ เมื่อบุคคลได้เกิดความสนใจ และใฝ่หาความรู้จากวิชาปรัชญาก็ย่อมได้รับอรรถประโยชน์อย่างมากมาย หอสรุปได้ ดังนี้ (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, 2526 : 20 - 21)

1. ปรัชญาสอนให้รู้จักความจริงอันสิ้นสุด เช่น พระเจ้ามีจริงหรือไม่
2. ปรัชญาสอนให้รู้จักทฤษฎีแห่งความรู้ เช่น การวิจัยจะนำไปสู่การค้นหาคำตอบได้
3. ปรัชญาสอนให้รู้จักความดีและความถูกต้อง เช่น การทำประโยชน์ให้แก่สังคมถือว่าเป็นความดี
4. ปรัชญาสอนให้รู้จักความงาม เช่น การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ชื่นชอบของสังคม อันก่อให้เกิดความเพลิดเพลินและเป็นสุขใจ
5. ปรัชญาสอนให้เกิดอุดมคติในการดำเนินชีวิตและการปฏิบัติหน้าที่การงาน เช่น สอนให้บุคคลเป็นครูในอุดมคติ หรือ เป็นครูที่มีอุดมการณ์ที่จะช่วยพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง
6. ปรัชญาสอนให้รู้จักประเมินคุณค่าในพฤติกรรมของบุคคลว่าถูกต้องและเหมาะสมหรือไม่ เช่น พฤติกรรมที่ครูเขียนนักเรียนจนน้องแตก เนื่องจากนักเรียนมาซ่อมก็หาเข้าไปประมาณ 30 นาที เพราะฝนตกหนักและหลบฝนอยู่

ดังได้กล่าวแล้วว่า ปรัชญาเป็นแนวอุดมคติในการดำเนินงานใด ๆ โดยใช้ปรัชญาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่คาดหวังไว้ สำหรับคุณธรรมเป็นคุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปก็ด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำ ความดี หรือ เป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม

ดังนั้นคุณธรรมสำหรับครู ก็คือคุณงามความดีของบุคคลที่เป็นครู ซึ่งได้กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็นการกระทำที่ดี หรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ครูที่มีความเสียสละ ครูที่มีน้ำใจงาม ครูที่มีความเกรงใจ ครูที่มีความยุติธรรม ครูที่รักเด็กและรักเพื่อนมนุษย์ ครูที่มีความเห็นอกเห็นใจศิษย์ และครูที่มีมารยาทงามถือว่าเป็นครูที่มีคุณธรรมทั้งสิ้น

โดยหลักการ ครูจะต้องเป็นทั้งนักปราชญ์ และผู้ทรงศีล เพราะสังคมไต่ถามย่องให้ครูเป็นปูชนียบุคคล เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ สร้างความเป็นคน (manhood) และอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีของสังคม ความจำเป็นที่จะต้องใช้ครูเป็นทั้งนักปราชญ์ และผู้ทรงศีลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า ความเป็นนักปราชญ์ของครูนั้น ครูจะต้องมีความรู้ดีและถ่ายทอดดี สอนให้เด็กได้รับความรู้ และสนุกมีชีวิตชีวา ส่วนความเป็นผู้ทรงศีลของครู ในฐานะที่ครูเป็นแม่พิมพ์ หรือเป็นต้นแบบในพฤติกรรมทั้งปวง จะช่วยให้ครูเป็นคนดี วางตัวดี เป็นที่เคารพเชื่อฟังแก่ศิษย์ จึงกล่าวได้ว่า ครูต้องมีคุณธรรม หรือคุณธรรมสำหรับครูเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครูอย่างยิ่ง

ถึงแม้ว่าครูจำเป็นต้องมีคุณธรรม แต่คุณธรรมอย่างเดียวนั้นเพียงพอ ครูต้องเป็นนักปรัชญาด้วย การเป็นนักปรัชญาของครูจะช่วยให้ครูมีความรู้รอบ และรอบรู้ มีทัศนคติกว้างไกลและลึก มองเห็นชีวิตของตนเองทั้งในปัจจุบันและอนาคตอย่างทะลุปรุโปร่ง และช่วงมองอนาคตของเด็กให้ทะลุปรุโปร่งด้วย เพื่อจะได้ปรับประอบตนเองสนับสนุน และส่งเสริมให้เด็กได้เจริญก้าวหน้าอย่างเต็มที่

จึงสรุปได้ว่า ปรัชญาและคุณธรรมสำหรับครูเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่ เป็นครูเปรียบเสมือนโลหะธาตุที่มีเนื้อธาตุดี ย่อมเป็นโลหะที่ดี เช่นเดียวกันถ้าครูมีปรัชญาและคุณธรรมก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็นครูดีของสังคมได้

3.4 หลักคุณธรรมสำหรับครู

ผู้บริหารการศึกษา ครูอาจารย์ อยู่ในฐานะที่เป็นผู้นำและเป็นแบบอย่างที่ดีของนักเรียน นักศึกษา การที่ศิษย์จะเคารพนับถือและมีความศรัทธาต่อครูอาจารย์ของทนนั้น ครูอาจารย์ต้องมีคุณธรรมเป็นปัจจัยสำคัญ

คุณธรรม 4 ประการ

เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ.2525 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานหลักคุณธรรมสำหรับคนไทย 4 ประการ ดังต่อไปนี้

พระราชดำรัส

ในพระราชพิธีบวงสรวง

สมเด็จพระบูรพมหากษัตริยาธิราชเจ้า

ณ ท้องสนามหลวง

วันจันทร์ที่ 5 เมษายน พุทธศักราช 2525

".... คุณธรรมที่ทุกคนควรจะศึกษาและน้อมนำมาปฏิบัติมีอยู่สี่ประการ ประการแรก คือ การรักษาความซื่อ ความจริงใจต่อตัวเอง ที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ การรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติ อยู่ในความซื่อ ความซื่อ

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้น และอดออม ที่จะไม่ประพฤติล่วงความซื่อสุจริต ไม่ว่าจะด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความเชื่อ ความทุจริต และรู้จักละ
ประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

คุณธรรมสี่ประการนี้ ถ้าแต่ละคนพยายามปลูกฝังและบำรุงให้มีความเจริญ
งอกงามขึ้นโดยทั่วกันแล้ว จะช่วยให้ประเทศชาติบังเกิดความสุข ความร่มเย็น และ
มีโอกาสดที่จะปรับปรุงพัฒนาให้มั่นคงก้าวหน้าต่อไปได้ดังประสงค์ ..."

ครู อาจารย์ ก็เป็นคนไทยคนหนึ่งที่ต้องถือปฏิบัติตามหลักคุณธรรมดังกล่าว
เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ สถาบันวิชาชีพครูจะได้มีความเจริญก้าวหน้า สังคมและ
ประเทศไทยจะได้มีความเจริญรุ่งเรืองตลอดไป

นอกจากหลักคุณธรรม 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว ผู้บริหาร ครูอาจารย์
และเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษา ยังต้องประพฤติ และปฏิบัติตามหัวข้อธรรมที่ใช้ในการ
อบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา อย่างครบถ้วนบริบูรณ์ การเรียนการสอนในโรงเรียน
ก็ต้องจัดตามความมุ่งหมายและแนวนโยบายการศึกษาของรัฐ

การศึกษาคามนัยแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 เป็น
กระบวนการต่อเนื่องกันตลอดชีวิต เพื่อมุ่งสร้างเสริมคุณภาพของพลเมืองให้สามารถ
ดำรงชีวิตและทำประโยชน์แก่สังคม โดยเน้นการศึกษาเพื่อสร้างเสริมความอยู่รอด
ปลอดภัย ความมั่นคงและความผาสุกร่วมกันในสังคมไทยเป็นประการสำคัญ จึงได้
กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาไว้รวม 9 ข้อ

ความมุ่งหมายของการศึกษาทั้ง 9 ข้อ เน้นเรื่องคุณธรรม จริยธรรม และ
คุณลักษณะที่พึงงามของบุคคล เพื่อสร้างเสริมคุณภาพของพลเมือง ซึ่งอาจสรุปเป็น
คุณลักษณะของคนไทยที่มีความจำเป็นต้องปลูกฝังให้ถึงพร้อมในสถานการณ์ปัจจุบัน
10 ประการ ดังนี้

(1) ความมีระเบียบวินัย หมายถึง ความประพฤติ ทั้งทางกาย วาจา
และใจ ที่แสดงถึงความเคารพในกฎหมาย ระเบียบประเพณีของสังคม และความ

ประพฤติกี่สอกลองกับอุกมคคหหรือความหวังของตนเอง โดยให้บ่กส่วนรวมสำคัญกว่า ส่วนตัว และรู้จักวางระเบียบวินัยของตนเองให้เป็นประโยชน์เกื้อกูลประโยชน์ส่วนรวม

(2) ความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม หมายถึง ความประพฤติที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่เอาเปรียบ กลั่นแกล้ง หรือคคโกงผู้อื่นหรือส่วนรวม ให้ยึดถือหลัก เหตุผล ระเบียบแบบแผน และกฎหมายของสังคมเป็นเกณฑ์ในการประพฤติ หั้งทางกาย วาจา ใจ

(3) ความขยัน ประหยัด และมัคมันในสัมมาชีพ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่ทำให้เสียเวลาของชีวิต และปฏิบัติกิจอันควรกระทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนและสังคม

(4) ความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ หมายถึง ความประพฤติที่ไม่เอารักเอาเปรียบสังคม ในขณะที่เกี่ยวข้องไม่ปล่อยปละละวาง ในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองจนก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายต่อสังคม

(5) ความเป็นผู้มีคามคคิกริเริ่ม วิจารณ์และทักสินใจอย่างมีเหตุผล หมายถึง ความประพฤติในลักษณะสร้างสรรค์ปรับปรุง และเพิ่มพูนประโยชน์ให้แก่สังคม อย่างมีเหตุผล มีหลักการ และวิธีการ

(6) ความกระตือรือร้นในการปกครองประชาธิปไตย มีความรักและเทอคทูนชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ หมายถึง ความประพฤติที่สนับสนุนและร่วมมือ การอยู่ร่วมกันโดยมัคมันทิมหาชนที่ไม่ซัดคคดผลประโยชน์ของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นหัวใจของวัฒนธรรมไทยเป็นหลัก

(7) ความเป็นผู้มีพละทานมัคมันบุรณหังทางร่างกายและจิตใจ หมายถึง ความมั่นคงทางร่างกายและจิตใจ รู้จักบำรุงร่างกายและจิตใจให้สมบูรณ์ มีอารมณ์แจ่มใส มีธรรมะในจิตใจอย่างมั่นคง

(8) ความสามารถในการพึ่งตนเอง และมีอุกมคคค หมายถึง ความประพฤติที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผู้ช่วยเหลือตนเองอยู่เสมอ มีอุกมคคคเป็นที่พึ่ง ไม่ไหว้วานหรือขอ

ความช่วยเหลือจากผู้อื่นโดยไม่จำเป็น เป็นผู้ที่ไม่พยายามเป็นเวลา กำลังกาย และกำลังทรัพย์ของผู้อื่น

(9) ความภาคภูมิใจและรู้จักทำนุบำรุงคือปะ วัฒนธรรม และทรัพยากรของชาติ หมายถึง ความประพฤติที่ก่อให้เกิดความนิยมไทย ส่งเสริมสินค้า และแสดงออกซึ่งคือปะและวัฒนธรรมแบบไทย ๆ มีความรักและห่วงแหนวัฒนธรรมและทรัพยากรของชาติ

(10) ความเสียสละ เมตตาอารี กตัญญูทเวที ก่อหาญ และสามัคคีกัน หมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกซึ่งการให้ปัน เกื้อกูลผู้อื่น ในเรื่องของเวลา กำลังกายและกำลังทรัพย์ และพร้อมที่จะให้ปันและเกื้อกูลผู้อื่น เมื่อเห็นว่าการกระทำนั้นเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ และมีความจำเป็นต่อความอยู่รอดของส่วนรวม

คุณลักษณะ 10 ประการนี้ เป็นทั้งแนวทางและเป้าหมายในการจัดการศึกษา และอบรมสั่งสอนนักเรียน นักศึกษา ของสถานศึกษาทุกระดับ ซึ่งผู้บริหาร ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ในสถานศึกษาต้องปฏิบัติควบคู่กัน

ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ หัวหน้าสถานศึกษา คือ ครูใหญ่ อาจารย์ ผู้อำนวยการ หรืออธิการ และรวมถึงบุคลากรตำแหน่งผู้ช่วย หรือรองของตำแหน่งดังกล่าวในสถานศึกษา และหมายรวมถึงครูอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นหัวหน้าต่าง ๆ รองลงไปจากหัวหน้าสถานศึกษา หรือผู้ช่วย หรือรอง เช่น หัวหน้าฝ่ายหัวหน้า คณะวิชา ฯลฯ ด้วย ผู้บริหารทุกระดับเป็นผู้มีความสำคัญต่อการจัดและพัฒนาจรรยาวิชา ในสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เพราะผู้บริหารเป็นทั้งผู้นำ ผู้กำหนดแนวทาง และปฏิบัติในการฝึกหัดอบรมสั่งสอน และปลูกฝังนักเรียน นักศึกษา และบุคคลอื่น ๆ ในสถานศึกษา ให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม ไม่ว่าจะเป็สถานศึกษาระดับใด ขนาดเล็กใหญ่ปานใด ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะสมบูรณ์ตามที่ประสงค์ ก็จะทำอบรมสั่งสอนและปลูกฝังให้นักเรียนนักศึกษาเป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม และถ้าเป็นผู้มีความมุ่งมั่นประสงค์ จะพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนควบแล้ว การพัฒนาจรรยาวิชาในสถานศึกษาจะเป็นเรื่องง่าย ดังนั้น ผู้บริหารจึงมีคุณธรรมและจริยธรรม

ตามที่กำหนดไว้สำหรับอบรมสั่งสอนนักเรียนนักศึกษาครบทุกข้อ โดยเฉพาะคุณธรรม และจริยธรรมต่อไปนี้ เป็นธรรมที่ผู้บริหารทุกคนจะท่องปฏิบัติ และตระหนักอยู่ในใจ เป็นนิจ คือ

(1) การมีความละเอียดใจในการทำความชั่ว ทำความทุจริตทั้งปวง (หิริ) และความเกรงกลัวหรือสะกึ่งกลัวต่อความชั่ว (โอตัมปะ) ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้โลกมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยไม่เกิดครอนสับสนวุ่นวาย (ธรรมคุ้มครองโลก หรือ ธรรมโลกบาล)

(2) การมีความอดทน รู้จักอดกลั้นต่อความยากต่าง ๆ ต่อความลำบาก ของงาน ตลอดจนอดทนต่อความเข้าใจผิด และความไม่สุจริตใจต่าง ๆ ที่คนอื่นมีต่อตน (ขันติ) และมีความสงบเสงี่ยม ความอ่อนน้อมถ่อมตน (โสรัจจะ) (ธรรม ห่าโงงาม)

(3) มีสภีสัมปรัญญะเต็มเปี่ยมอยู่ตลอดเวลา รับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน สม่ำเสมอ ไม่มีการลืมนัด หรือละเลยต่อหน้าที่ความรับผิดชอบของตน (เป็นการยึดมั่น ในธรรมที่มีอุปการะมาก หรือธรรมที่เกื้อกูลในกิจ หรือในการทำความดีทุกอย่าง)

(4) รู้จักอุปการะ คือ ทำคุณประโยชน์ให้แก่ผู้อื่น นึกถึงประโยชน์ของผู้อื่นเป็นที่ตั้ง พร้อมทั้งจะให้ความอนุเคราะห์แก่คนอื่น ในงานในหน้าที่ และความ รับผิดชอบของตน ไม่ถืออคติหรือความลำเอียงใด ๆ ในการปฏิบัติตนต่อผู้ร่วมงาน ต่อศิษย์ หรือนักเรียน นักศึกษา และบุคคลอื่น ไม่ว่าจะมีความรักใคร่ชอบพอกัน ไม่ชอบ ไม่พอใจ มีความไม่รู้อหิว หรือมีอาภิสสันใจ้าง หรือเกรงกลัวภัยต่าง ๆ อย่างใด

(5) มีคุณธรรมประจำตน ในการที่จะทำการงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ (อิทธิบาท) 4 ประการ คือ มีความพอใจและเอาใจใส่การงานในหน้าที่ของตน (ฉันทะ) มีความพากเพียรในการประกอบกรงานในหน้าที่ (วิริยะ) เอาใจฝักใฝ่ ในการงานไม่พอกั้ง (จิตตะ) และหมั่นตรึกตรองพิจารณาหาเหตุผลและวิธีการที่จะ ทำให้การงานเจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ (วิมังสา)

(6) มีคุณสมบัติอันประเสริฐ (พรหมวิหาร) 4 ประการ คือ มีความเมตตา ปราปรณางจะใหญ่ผู้อื่นเป็นสุข มีความกรุณา สงสาร คิดหาทางใหญ่ผู้อื่นพ้นจากความทุกข์ มีมุทิตาปราปรณปลื้มยินดีในความสำเร็จ ความก้าวหน้าของบุคคลอื่น และมีอุเบกขา ความวางเฉย เห็นอกเห็นใจแก่ผู้ได้รับความทุกข์

(7) มีคุณธรรมที่เป็นเครื่องผูกน้ำใจผู้อื่นและบุคคลทั่วไป (สังกตวัตถุ) 4 ประการอยู่เป็นการประจำ คือ ใฝ่ในสิ่งของแก่บุคคลที่สมควรใฝ่ใน มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่นตามสมควรแก่กรณี (ทาน) มีวาจาอ่อนหวาน สุภาพเรียบร้อย (ปิยวาจา) ประพฤติตนเป็นผู้ทำคุณประโยชน์ (อภิตถจริยา) และเป็นคนไม่ถือตัว ไม่ถ้อยศัสถักดิ์ เข้ากันไต่กับผู้อื่นร่วมงานทุกคน ตามความเหมาะสมกับฐานะหน้าที่ของตน (สมานัตตตา)

(8) หมั่นศึกษาหาความรู้รอบตัว ให้ความรู้รอบรู้ เพื่อเป็นผู้ที่ทันต่อเหตุการณ์ บุคคลและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน้าที่การงาน (พหุสัจจะ)

(9) ประพฤติตนให้ห่างจากอบายมุขหรือทางแห่งความเสื่อมต่าง ๆ ไม่กระทำตนเป็นคนเบียดเบียนตนเอง ผู้อื่น ผู้ร่วมงาน ศิษย์ หรือนักเรียน นักศึกษา มีความจริงใจต่อผู้ร่วมงานทุกคน ศิษย์ หรือนักเรียน นักศึกษาทุกคน และบุคคลทั่วไป ไม่เป็นคนมีเล่ห์กระเท่ห์หรือเชื่อถือไม่ได้ (ชาเลื่อง วุฒิจันทร์, 2524: น. 117-119)

3.5 คุณลักษณะของครูที่ดีโดยทั่วไป

พระพุทธเจ้า ได้กำหนดคุณลักษณะของครูที่ดีไว้ 7 ประการ คือ (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2471: 33)

1. ปิโย คือ การกระทำตัวให้เป็นที่รักแก่ศิษย์และบุคคลทั่วไป
2. ครุ คือ เป็นบุคคลที่มีความหนักแน่น มีจิตใจมั่นคง กอบด้วย ความรุดนาเคารพ
3. ภาวนิโย คือ การที่เป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มี ความประพฤติอันดีงาม

4. วกทา คือ เป็นผู้มีความะในการชักชวนสั่งสอนโดยไม่เกรงกลัวว่าจะเกลียดหรือโกรธ มีความเฉลียวฉลาดในการใช้คำพูด

5. วจนกรโม คือ ความเป็นผู้มีคำตอบที่ถ้อยคำ โดยมีเจตนาที่เป็นที่ตั้ง

6. คมกัร กถ กตทา คือ การรู้จักสอนจากง่ายไปหายาก หรือมีความลึกซึ้งขึ้นโดยลำดับ

7. โน จฏฐเน นิโยชเย คือ การรู้จักแนะนำในทางที่ถูกต้องควร ไม่แนะนำออกนอกกฎนอกทาง

พระราชนันทมุนี (ปญฺญานันทภิกขุ) ให้นำหลักคำสอนของสมเด็จพระพุทธองค์มาอธิบายถึงคุณธรรมของครู 7 ประการ ดังนี้ (พระราชนันทมุนี, 2525: 3-4)

1. ปิยะหรือปิโย คือ การทำให้เป็นคนน่ารักของศิษย์ การที่จะทำตนให้เป็นคนน่ารักจะต้อง

- มีเมตตา รักเด็กมากกว่ารักตัว
- มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส
- ให้ความสนิทสนมกับศิษย์
- พูดจาอ่อนหวานสมานใจ
- เอาใจใส่อบรมสั่งสอนให้ศิษย์เกิดความรู้
- เป็นเพื่อนเด็กในสนามกีฬา เป็นครูในห้องเรียน
- เป็นเพื่อนร่วมทุกข์เมื่อเด็กเป็นทุกข์ คอยปลอบโยนให้กำลังใจ

2. คุรุ (ครูโก) คือ การเป็นคนหนักแน่น เป็นครูจริง ๆ ทำตนให้เป็นแบบอย่างแก่เด็กในทางสร้างสรรค์จริง ๆ มีใจสงบ มีเหตุมีผล ไม่ใจร้อน ไม่เป็นคนเจ้าอารมณ์ เป็นคนหนักแน่นประคองหิณ ไม่เบาเหมือนนุ่น เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายทุกกรณี

3. ภาวนีโย คือ เป็นผู้อบรมตนให้เจริญ สนใจในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เป็นคนสายตายาวมองการณ์ไกล เปิดใจรับความรู้ความเข้าใจอยู่เสมอ

ไม่ฉันทังโคร เป็นครูเวลาสอนเด็ก เป็นนักเรียนเมื่อมีเวลาว่าง เป็นนักสากลนิยม
ถือศาสนาเป็นหลักใจ อ้าเป็นคนมีความเห็นผิด เชื่อกฎแห่งกรรมว่าทำดีได้ชั่ว
ได้ชั่ว มีการควบคุมกายวาจาด้วยศีล ควบคุมจิตด้วยสมาธิ ควบคุมความเห็นด้วยปัญญา
จึงจะเอาตัวรอดปลอดภัย

4. วักตา คือ เป็นคนเลวทรားเบียบแบบแผน เป็นคนมีระเบียบในการ
แต่งกาย มีระเบียบตั้งแต่หัวถึงเท้า ผมต้องแต่งให้เรียบร้อย ... ให้เด็กเห็นว่าครู
เป็นผู้มีระเบียบแบบแผน ช่วยกันทำโรงเรียนให้สะอาด

5. วจนักขโย คือ เป็นผู้มีความอดทนต่อสิ่งที่ไม่กระทบ ปกติเด็กย่อมมี
ความซุกซนตามธรรมชาติ นาราจารย์ ครูจักรำจารย์ไม่ไ้ เมื่อไม่ไ้ ชอบใจไม่ชอบใจ
ก็ต้องทำทั้งนั้น จึงต้องอดทนเป็นพิเศษ

6. คัมภีร์กถกัตตา (คัมภีร์รัฐจะ กถกัตตา) คือ การเป็นผู้เข้าใจ
หลักการสอนวิชาอะไรควรสอนอย่างไร เด็กจึงจะเข้าใจ ของยากต้องทำให้ง่าย ของลึก
ต้องทำให้ตื้น ของไม่เห็นต้องทำให้เห็นชัด เจนแจ่มแจ้ง สอนตั้งแต่สิ่งที่รู้แล้วไปหาสิ่งที่
ยังไม่รู้ ง่ายไปหายาก ต่ำไปหาสูง เป็นต้น

7. โมจฺจฺราน นโยชะเย คือ การไปชักนำศิษย์ไปในทางที่ต่ำทราม สิ่งใด
เป็นความเสื่อมโทรมทางใจไม่ควรชักนำไปในทางนั้น ครูไม่ควรประพฤติสิ่งที่ต่ำทราม
ให้เด็กเห็น ครูควรหลีกเลี่ยงอบายมุขทั้งปวง

กรรมการฝึกหัดครู (กระทรวงศึกษาธิการ กรมการฝึกหัดครู, 2515:
14-15) ได้กำหนดเกี่ยวกับสมรรถภาพในการเป็นครูว่าครูที่มีสมรรถภาพสูงนั้น
ควรมีคุณสมบัติดังนี้

1. ทำการสอนได้เป็นอย่างดี
2. สามารถทำการอบรม แนะนำ และปกครองได้เป็นอย่างดี
3. ทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี
4. สร้างสัมพันธ์ภาพอันดี และร่วมมือกับชุมชน

5. เป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จัก
  - 5.1 เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู เสมอ
  - 5.2 เป็นสมาชิกที่ดีของสมาคมทางวิชาการ
  - 5.3 ยึดถือแบบธรรมเนียมของผู้เป็นครู
  - 5.4 ช่วยเหลือแนะนำครูใหม่

คร.สาโรช บัวศรี ไต่สอถึงทัศนะเกี่ยวกับความเป็นครูที่ดีในท่าน
สมรรถภาพว่าต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. สามารถทำการสอนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - ก. ใช้หลักจิตวิทยาแห่งการเรียน
  - ข. ใช้หลักการเจริญเติบโตและพัฒนาการเด็ก
  - ค. ทำบรรยากาศให้เหมาะสมที่จะเกิดการเรียนรู้
  - ง. วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน
  - จ. ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม
  - ฉ. ใช้แบบทดสอบชนิดต่าง ๆ เพื่อวัดผลการเรียน และเพื่อวิเคราะห์แก้ไขและรู้จักการวัดผลโดยทั่วไป
  - ช. ปกครองชั้นและบริหารงานชนิดต่าง ๆ ของชั้นได้อย่างเรียบร้อยและราบรื่น และปฏิบัติงานธุรการต่าง ๆ ของโรงเรียนได้
2. สามารถอบรมแนะนำ และปกครองได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - ก. หลักการที่ว่า ถ้าทุกคนสร้างคุณธรรมและหลักธรรมต่าง ๆ ไว้ประจำตัวได้แล้ว ก็ยอมจะปกครองตัวเองได้
  - ข. ใช้หลักการและวิธีการของการแนะนำ
  - ค. สร้างสัมพันธภาพที่ดีกับนิสิตมาวราและผู้ปกครอง
  - ง. ใช้ผลของการวิจัย และผลของการทดสอบต่าง ๆ ให้เป็นประโยชน์ในการอบรม

3. สามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - ก. ร่วมในการวางแผนจัดทำ "กิจกรรมในหลักสูตร" หรือ กิจกรรมรวมหลักสูตรชนิดต่าง ๆ
  - ข. รับผิดชอบและภาวะในการปฏิบัติกิจกรรมเหล่านั้นตามแผน
  - ค. รักษาสัมพันธ์ภาพอันดีกับผู้ร่วมงานทั้งปวงของโรงเรียน
4. สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีและร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี โดยรู้จัก
  - ก. ช่วยเหลือชุมชนในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
  - ข. ทำให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียน และสนับสนุนในทางที่เหมาะสม
  - ค. หากความร่วมมือและช่วยเหลือจากบิคาการค้า ผู้ปกครอง
  - ง. หาบุคคลและสิ่งต่าง ๆ ในชุมชนที่เป็นประโยชน์ในการสอน
  - จ. ร่วมมือกับทางราชการปรับปรุงชุมชน
5. สามารถเป็นครูชั้นอาชีพ โดยรู้จัก
  - ก. เพิ่มพูนความรู้ให้แก่อาชีพครู โดยการเขียน การพูด การค้นคว้า การวิจัย การเป็นสมาชิกที่ดีของสมาคม องค์การหรือสถาบันทางการศึกษา
  - ข. ยึดถือขนบธรรมเนียมของผู้เป็นครู และช่วยเหลือส่งเสริมเพื่อนครู
  - ค. ส่งเสริมตัวเองให้ก้าวหน้าในทางวิชาการ ศึกษาอยู่เสมอ
  - ง. ช่วยเหลือแนะนำผู้ที่เข้ามาเป็นครูใหม่ในโรงเรียนของตน

ขุญ แสงศักดิ์ มีความเห็นว่าลักษณะของครูที่ดีนั้นมี 5 ประการ คือ

1. มีความสัมพันธ์กับนักเรียนดี "คือครูจะต้องสนใจ เอาใจใส่ต่อปัญหาของนักเรียน คอยตอบปัญหาให้กระจ่าง แนะนำ รู้จักระวังอารมณ์ อ่อนหวาน วางตัวเหมาะสม ไม่สนิทสนมกับเด็กมากเกินไป ไม่ทำให้ชายหน้า รู้จักชมเชย เปิดโอกาสให้นักเรียนประเมินผลการสอน และทัศนคติความคั่งงามของนักเรียนด้วยเหตุผล

2. มีความรักในอาชีพครู มีส่วนช่วยแนะนำ เพื่อปรับปรุงการเรียน การสอน เสมอ ปรับปรุงตนเองเสมอ พันสมัยต่อความรู้อะและกิจกรรมของครู ทำหน้าที่เป็นประโยชน์ต่อทางราชการ มีความสามารถในอาชีพ ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในการสอน

3. มีจรรยาครู ไม่แพร่ข่าวลือ ชื่อสัตย์ต่ออาชีพ ไม่ขโมยผลงานของผู้อื่น ไม่ให้รายชื่อนี้ มีมารยาทในการติดต่อราชการตามลำดับสายงาน รักษาความลับของนักเรียน ไม่นำผู้อื่นมาบ่นหาให้นักเรียนฟัง ฯลฯ

4. มีคุณสมบัติส่วนตัวดี มีความซื่อตรง มีสติปัญญาดี มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดริเริ่ม มีความกระตือรือร้น เป็นกันเองกับนักเรียน สุขภาพอ่อนโยน สุขภาพดี ตรงต่อเวลา ให้คะแนนเที่ยงตรง เข้าใจกฎระเบียบ และปฏิบัติโดยเคร่งครัด ฯลฯ

5. มีรูปร่างท่าทางดี มีใบหน้าสะอาด ศึกษาริเริ่มรอบรู้สุขภาพเพื่อผา สะอาดเรียบร้อย และเหมาะสมกับกาลเทศะ รักษาท่าทางให้สง่างาม ไม่สูบบุหรี่ หรือรับประทานอะไรระหว่างสอน ฯลฯ (ชญ แสงศักดิ์, 2505: 85 - 100)

3.6 คุณลักษณะของครูที่ดีจากผลการวิจัย

ฝ่ายโครงการของวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้ทำการวิจัย เรื่องลักษณะของครูที่สังคมต้องการ โดยนักวิจัย ครู ผู้ปกครอง ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้สรุปผลดังนี้ (วิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ฝ่ายโครงการ 2518: 73 - 85)

1. ด้านความประพฤติ ควรมีความประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เด็ก และสังคม

2. ด้านความรู้ทางด้านวิชาการ ควรมีความรู้กว้างขวางนอกเหนือไปจากความรู้เฉพาะ

3. ด้านการสอน ต้องรู้จักพัฒนาปรับปรุงการสอนของตนให้โดยลติ

4. ด้านการปกครองนักเรียน ควรฝึกนักเรียนให้มีระเบียบวินัย

ควบคู่ไปกับการอบรมทางศีลธรรม

5. ด้านมนุษยสัมพันธ์ของครู ครูควรเข้าใจและสร้างความเข้าใจอันดีแก่ชุมชนทุกฝ่าย ทุกระดับ และเพื่อนร่วมงาน

6. ด้านบุคลิกภาพของครู ครูควรแต่งกายเหมาะสม มีอารมณ์มั่นคง มีเสียงพูดชัดเจน สุภาพ และควรมีลักษณะความเป็นผู้นำ

7. ด้านการทำงานนอกเวลา และงานอดิเรกของครู เห็นว่าครูควรทำได้เมื่องานนั้นไม่ขัดกฎหมาย หรือขัดต่อวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

ผลการวิจัยของ เฉลียว บุรีภักดิ์ เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูที่ดีโดยรวบรวมข้อมูลจากนักเรียน ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหาร พระ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งสิ้น 7,762 คน มีดังนี้

ครูที่ไม่ชอบมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้

1. ขาดความรับผิดชอบ
2. การเป็นคนเจ้าอารมณ์
3. ขาดความยุติธรรม
4. เห็นแก่ตัว
5. ประจบสอพลอ

ครูที่ชอบมากที่สุด มีลักษณะดังนี้

1. ทั้งใจสอนและสอน เข้าใจแจ่มแจ้ง
2. ความเข้าใจและเป็นกันเองกับเด็ก
3. ความรับผิดชอบ
4. มีความยุติธรรม

5. ความเมตตา
6. ราเวียงแจ่มใส สุภาพ
7. มีวิธีสอนแปลก ๆ
8. มีอารมณ์ขัน
9. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ความบกพร่องของครู จากมากไปหาน้อยมีดังนี้

ชาย

1. ความประพฤติกไม่เรียบร้อย
2. มัวเมาในอบายมุข
3. การแต่งกายไม่สุภาพ
4. การพูดจาไม่สุภาพ
5. ไม่รับผิดชอบการงาน

หญิง

1. การแต่งกายไม่สุภาพ
2. ความเป็นคนเจ้าอารมณ์
3. ประพฤติกไม่เรียบร้อย
4. ไม่รับผิดชอบการงาน
5. ขอบนินทา
6. จู้จี้ขี้น
7. วางตัวไม่เหมาะสม
8. กุญมากเกินไป

หน้าที่ของครูที่จำเป็นมากที่สุด คือ

1. สอนและอบรม
2. การเตรียมการสอน
3. หน้าที่ธุรการ เช่น ทำบัญชีเรียกชื่อและสมุดประจำชั้น

4. การแนะแนว
5. การศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
6. กุและอาคารสถานที่
7. ทำความเข้าใจเด็ก

ลักษณะของครูที่ดี เรียงตามลำดับคือ

1. ความประพฤติเรียบร้อย
2. ความรู้ดี
3. บุคลิกลักษณะและการแต่งกายดี
4. สอนดี
5. ตรงเวลา
6. มีความยุติธรรม
7. หากความรุ่มรวยเสมอ
8. ราเริงแจ่มใส
9. ซื่อสัตย์
10. เสียสละ (เฉลียว บุรีภักดิ์ และคนอื่น ๆ, 2520: 363 - 365)

นอกจากนั้น จำเนียร น้อยท่าช้าง ยังได้ทำการวิจัยเรื่องครูดีในทัศนะของ เด็ก โดยเลือกสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5 ทุกจังหวัด เป็นจำนวน 2,418 คน ชาย 1,203 คน หญิง 1,215 คน สรุปผลได้ดังนี้

เกี่ยวกับคุณลักษณะทั่วไปของครู

1. ครูจะเป็นหญิงหรือชายก็ได้
2. อายุที่เหมาะสมของครูควรอยู่ระหว่าง 31 - 40 ปี
3. สถานภาพสมรสของครูจะเป็นอย่างไรก็ได้
4. ครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษาควร เป็นครูที่มีวุฒิในระดับปริญญาตรี

5. ครูควรมีความสามารถในการสอน โดยสามารถสอนได้ทั่วไป และมีความสามารถพิเศษเฉพาะรายวิชา

6. ในการเรียนวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น วิทยาศาสตร์ ปรากฏว่านักเรียนต้องการเรียนกับครูที่จบวิทยาศาสตร์ เป็นวิชาเอกและจบวิชาครุมาด้วย

เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะของครู

1. ครูควรมีความสงบเสงี่ยม ต้องระมัดระวังในการวางตัวเสมอ
2. ครูควรแต่งกายเรียบร้อย ไม่แต่งกายนำสมัย และใช้เครื่องสำอาง
แต่พอประมาณ

3. หูทงจ่าไทเราระนูนวอลเสมอ
4. ครูควรพูดเสียงดัง
5. มีอารมณ์เย็น
6. เป็นกันเองกับเด็กและมีอารมณ์ขันบ้าง
7. มีสุขภาพสมบุรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ
8. มีลักษณะเป็นผู้นำและเป็นที่ยังได้

เกี่ยวกับความรู้ความสามารถของครู

1. ควรศึกษาความรู้เพิ่มเติมทุกด้าน
2. ควรมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. เคยเรียนวิธีสอนและผ่านการฝึกสอนมาก่อน
4. ควรมีความรู้วิชาพิเศษ
5. ควรมีความรู้วิชาจิตวิทยา

การสอนและการปกครองของครู

1. ชอบครูที่ให้อุปถัมภ์การสอนช่วยในการสอน
2. ไม่ชอบครูที่มีความชำนาญแต่ไม่เตรียมการสอน
3. ชอบครูที่โง่งานและตรวจงานเสร็จเสมอ

4. ต้องการให้ครูสอนซ่อมเสริมนอกเวลาเรียน
5. ต้องการให้ครูมีกิจกรรมประกอบการสอนในบางโอกาส
6. ต้องการให้ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองบ้าง
7. ไม่ชอบครูที่เอาเวลาสอนไปทำงานอื่น
8. ชอบให้ครูมีระเบียบ กฎเกณฑ์ รัดกุม โดยเคร่งครัด ถึงจะมีการลงโทษก็ยินดี

9. การลงโทษไม่ยากให้ครูเขียนตี
10. นักเรียนต้องการ เรียนดีถึงแม้ความประพฤติจะค่อยไปบ้าง

ความประพฤติของครู

1. ไม่เห็นด้วยกับการที่ครูจะไปเที่ยวพักผ่อนในสถานเริงรมย์ต่าง ๆ
2. ไม่อยากให้ครูดื่มสุรา เล่นการพนัน ไม่ว่าจะเป็นที่สโมสร ชำรภาพการหรือสถานทีที่ ๆ ไป
3. ครูควรประพฤติตัวดีกว่าข้าราชการอื่น ๆ เช่น หมอ หน่วยงานตำรวจ ทหาร และข้าราชการปกครอง
4. ครูควรประพฤติตัวเรียบร้อย แต่ไม่ถึงกับจะเหมือนผ้าพับไว้
5. ครูควรเป็นกันเองกับเด็ก
6. ครูควรรู้วัฒนธรรม แต่ไม่ต้องเคร่งครัดมากนัก

มนุษยสัมพันธ์ของครู

1. สามารถให้คำแนะนำแก่เด็กทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องการศึกษา
2. ไม่เห็นด้วยที่ครูแสดงตัวเป็นกันเองกับเด็กโดยการพูดจาแบบนักเอง ๆ
3. ชอบครูที่มีความยุติธรรมและใจดี
4. ไม่ชอบวิธีที่ครูจะเข้ากันผู้ปกครองโดยวิธีการร่วมดื่มสุราหรือเล่นการพนัน
5. ครูควรร่วมมือพัฒนาชุมชน เพื่อจะได้เข้ากันชุมชนได้
6. ครูควรเชิญผู้ปกครองมาร่วมปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมในโรงเรียนด้วย

งานนอกเวลาและงานอดิเรกของครู

1. ครูจะสอนพิเศษตามบ้านหรือโรงเรียนกวดวิชาก็ได้
2. ครูไม่ควรเป็นนายหน้า และไม่ควรออกเงินให้คนอื่นกู้เพื่อเก็บคอกเบี้ย
3. นักเรียนหญิงไม่เห็นควยกับถารที่ครูจะตั้งร้านขายอาหาร
4. ครูจะรับจ้างทำงานพิเศษ เช่น ขางไม้ ทาสี ขางปูน ก็ได้
5. นักเรียนหญิงไม่เห็นควยที่ครูจะไปรับจ้างขับรถแท็กซี่ รถบรรทุก

หรือรถเมล

6. ครูไม่ควรพักผ่อนด้วยการออกยิงนก ตกปลา ล่าสัตว์ และไม่ควรเลี้ยงปลากัดหรือโกซนเอาไว้เพื่อไปแข่งขัน (จำเนียร น้อยทาซาง 2521: 74 - 76)